

ЗАРФИЯТ ВА ТАВОНОИИ ИҚТИСОДӢ

Вобаста ба рушди иқтисоди миллӣ Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар Паёми навбатии ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (23.12.2022) таъкид карданд, ки: «Ба шарофати заҳмати содиқонаи мардуми кишвар раванди созандагиву ободкорӣ бо мааром идома ёфта, нақшау барномаҳои пешбинигардида ҷиҳати таъмин намудани рушди устувори иқтисоди миллӣ ва баланд бардоштани сатҳу сифати зиндагии сокинони мамлакат ҳадафмандона амалӣ карда шудаанд».

Бояд гуфт, ки амалӣ гаштани ҳадафи чоруми стратегӣ, яъне саноатикунонии босуръати кишвар дар марҳалаи аввал аллакай ба пешравиҳои назаррас ноил гардид. Вобаста ба ин, аз кишварҳои пешрафтаи ҷаҳон ворид гардидаи технологияҳои муосир, инчунин, дар ҷумҳурӣ ва истеҳсоли саноати мошинсозии муштарақ, аз ҷумла автобусҳои ҷамъиятӣ, микроавтобусҳо, техникаҳои кишоварзӣ ва ғайра далели ин гуфтаҷост. Рушди соҳаи

истеҳсолот, ҷорӣ намудани технологияи муосир яке аз масъалаҳои муҳим ва асосӣ ба ҳисоб рафта, мақоми он дар сифати маҳсулот, харҷи каму сарфаи вақт ва арзиши мол таъсири қалон дорад. Ин раванд боиси рушди иқтисод ва сатҳу сифати зиндагии аҳоли гашта, қодирӣ ба маротиб коҳиш додани сатҳи камбизоатӣ ва сафи муҳоҷират мебошад.

Бо хушнудӣ гуфта метавонем, ки дастовардҳои даврони Истиқлоли давлатии кишвар аз он шаҳодат медиҳанд, ки Тоҷикистон тайи 31 сол тавонист ба яке аз кишварҳои дар созмонҳои ҷаҳонӣ соҳибминбар баромад намояд. Махсусан, ҳисси миллӣ ва ифтихори ватандӯсти аҳли ҷомеа боло рафта, соҳибкориву тижорат, ҷаҳонбинии мардум ва корхонаҳои муштараки хусусию давлатӣ рушд ёфт. Дар ин росто ҷойҳои нави корӣ ташкил шуда, ба самаранокии фаъолияти корхонаҳо ва афзоиши иқтисодиёт ва ғайраи гардонидани бучети давлатӣ мусоидат намуд. Дар ҷумҳурӣ корхонаҳои бузурги истеҳсоли маҳсулот ба роҳ монда шуда, дар

муддати кӯтоҳ дар бозори ҷаҳонӣ аллакай рақобатпазир гардиданд. Хушбахтона, дар корхонаҳои хурду бузурги кишвар зиёда аз 90 дар сади коргарону мутахассисонро танҳо сокинони маҳаллӣ ташкил медиҳанд, ки бархе аз онҳо таълимдидаи муассисаҳои тахсилоти олии кишвар мебошанд.

Ин ҳама самарайи истиқлол ва дастгириҳои пайвастаи Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон мебошад. Тибқи дастури супоришҳои Пешвои миллат баҳри амалӣ гардидани Стратегияи миллии рушд ва расидан ба Ҳадафҳои Рушди

Ҳазорсола ба рушди иқтисодиёт заминаи устувор гузошта шуд. Дар замони соҳибистиқлолии иқтисоди миллӣ ба муносибатҳои бозоргонӣ ворид гардида, боиси бештар ва рушду пешрафти давлат гардид. Рушди рабобати иқтисодии ҷумҳурӣ бо кишварҳои хориҷӣ ва минтақаҳои алоҳидаи он мустақиман ба миён омада, махсусан ба раванди содироту воридоти маҳсулот таъсир расонид.

Бо таҷаббуси бевоситаи Сарвари давлат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон яке аз дастоварди назарраси иқтисодӣ дар даврони Истиқлоли кишвар, ташкили Минтақаҳои озоди иқтисодӣ

дар минтақаҳои гуногуни ҷумҳурӣ мебошад. Ба вучуд овардани тарз ва усулҳои нави муносибатҳои иқтисодии хориҷӣ дар бозорҳои истеъмолии дохилӣ баҳри рақобати бозорӣ, зиёд кардани маҳсулот, сифати молу маҳсулот ва рушди соҳибкории хурду миёна ба амал омада, дар умум ба афзоиши истеҳсоли ҳамаи соҳаҳои иқтисодиёт боис гардиданд.

Воқеан, рушди иқтисоди миллӣ на танҳо ба ғино намудани бучаи давлат, ҳамчунин, боло бурдани сатҳи зиндагии мардум ва коҳиш додани раванди муҳоҷират дар Тоҷикистон нақши назаррас дорад. Маҳз дар баробари рушди саноат, ҷалби сармоя ва рушди сайёҳӣ фароҳам овардани ҷойҳои нави корӣ боис мегардад, ки шаҳрвандон, махсусан насли ҷавони кишвар, тамоми неруи хешро баҳри корҳои созандагиву ободкории Ватани хеш сафарбар намоянд.

Ҳоким ҚУРБОНОВ,
сардори шуъбаи
молия ва хоҷагидорӣ
Ҳадамоти муҳоҷират

ҲУҚУҚИ МЕҲНАТИИ МАН

Суол: музди миёнаи меҳнати корманд, дар ҳолатҳои изофакорӣ, ҳангоми ба рухсатӣ баромадан ва ё кори шабона чӣ хел ҳисоб карда мешавад?

Пеш аз ҳама бояд дарҷ намуд, ки масъалаи ҳисоби музди миёнаи меҳнат бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 июли соли 2007, №313 (бо тағйиротҳо) «Дар бораи Тартиби ҳисоб кардани музди миёнаи меҳнати корманд дар ҳамаи ҳолатҳо (пардохти кафолатнок ҳангоми иҷрои вазифаҳои давлатӣ ё ҷамъиятӣ, ҳангоми пардохти музди муҳлати рухсатӣ, ҳангоми пардохти музди меҳнати давраи гузаронидан ба кори дигар), ба ғайр аз музди миёнаи меҳнат ҳангоми таъйин намудани нафақа» танзим карда мешавад.

Мутобиқи банди 4 Тартиби номбурда Барои муай-

ян намудани музди миёнаи моҳонаи меҳнат музди миёнаи якрӯза истифода мешавад. Музди миёнаи якрӯза барои пардохти маблағи рухсатӣ бо роҳи тақсими ҳамаи маблағҳои воқеии ҳисобкардашуда барои давраи 12 моҳ ё аз лаҳзаи баландшавии охири маошҳои вазифавии амалкунанда (меъёрҳои тарифӣ) ба миқдори пурраи моҳҳои то пешниҳоди рухсатӣ ва ба коэффитсиенти 29,3 - миқдори миёнаи рӯзҳои тақвими муайян карда мешавад. Ҳисоби пардохти рухсатӣ бо роҳи зарб задани музди миёнаи якрӯза ба шумораи рӯзҳои тақвими рухсатӣ амалӣ мешавад.

Дар Тартиб дарҷ шудааст, ки музди миёнаи меҳнат барои

давраи 12 моҳ. Пас вобаста ба он, ки корманд охири маротиба кай ба рухсатии меҳнати рафтааст, музди миёнаи меҳнат ҳисоб карда мешавад.

Масалан, корманд охири маротиба моҳи августи соли 2022 ба рухсатии меҳнати навбатӣ баромадааст ва дар соли 2023 дар моҳи май ба рухсатии меҳнати мебарояд. Музди миёнаи меҳнат дар моҳҳои сентябр (аз 7 сентябр) 809,52 сомонӣ (17 рӯзи корӣ дорад. 1000 сомонӣ музди меҳнати моҳона/21 (рӯзҳои кори моҳи сентябр)*17 рӯзе, ки корманд фаъолият кардааст, баробар ба 809,52), дар моҳи октябр - 1000 сомонӣ, дар моҳи ноябр -1145 сомонӣ (дар 6 ноябр навбатдор буд - 12 соат, $1000/165*24=145,45$), дар моҳи декабр - 1000 сомонӣ, дар моҳи январ 1000 сомонӣ, феврал - 1000 сомонӣ, март -1000 сомонӣ, апрел - 1000 сомонӣ. Пас моҳи сентябри соли 2022 ба инобат гирифта намешавад, пурра нест. Боқӣ 8145 дар 8 моҳ /8 пас музди миёнаи корманд баробар ба 1018 сомонӣ мебошад. $1018,12/29,3*30$ рӯзи рухсатии

меҳнати ин баробар ба 1042 сомонӣ.

Изофакорӣ ва кори шабона чунин ҳисоб карда мешавад. Мисол: мосбон дар ҶДММ «Розик» тибқи басти сменавӣ моҳи январи 192 соат кор кардааст, аз он 27 соат кори изофагӣ ва 64 соаташ дар вақти шабона мебошад, музди меҳнати посбон дар як соат 6,06 сомонӣ ва дар як моҳ тибқи басти вазифа 1000 сомонӣ ($1000/165=6,06$ сомонӣ) муайян шудааст.

Музди меҳнати корманд дар моҳи май бо назардошти иловапулӣ барои кори шабона чунин ҳисоб карда мешавад:
- $1000/165=6,06$ сомонӣ * $27 * 2 = 327,2$ сомонӣ иловапулӣ барои кори изофагӣ;
- $1000/165=6,06$ сомонӣ* $64*50\%= 193,9$ сомонӣ иловапулӣ барои кори шабона.

Яъне, музди меҳнати посбон дар моҳи май бо назардошти иловапулӣ барои кори изофагӣ ва кори шабона 1521,1 сомониро ташкил медиҳад.

Мисол: ба омӯзгори мактаб-интернати шаҳри Ҳисор, ки музди меҳнаташ 660,0 сомониро дар як моҳ ташкил дода, соати кори ӯ аз соа-

ти 800 то соати 1600 (5 рӯзи корӣ ва 35 соат дар як ҳафта) муқаррар шудааст, аммо кормандон бо навбат тибқи чадвал дар як ҳафта 1 маротиба ба навбатдорӣ ҷалб карда мешаванд. Навбатдорӣ аз соати 1600 то соати 800 идома дорад.

Тарзи пардохти иловапулӣ барои корҳои шабона ва изофакорӣ чунин ҳисоби мегардад:

- музди меҳнати моҳонаи корманд тибқи басти вазифа 660,0 сомонӣ;

- музди меҳнати як соат 4,14 сомонӣ ($660,0/144,7=4,5$ сомонӣ);

- $660,0$ сомонӣ / $144,7=4,5$ сомонӣ * 16 соат * $2= 144,0$ сомонӣ иловапулӣ барои кори изофагӣ;

- $660,0$ сомонӣ / $144,7=4,5$ сомонӣ * 8 соат * $50\%= 18,0$ сомонӣ иловапулӣ барои кори шабона.

Ҳамин тавр, музди меҳнати корманди мазкур бо назардошти иловапулӣ барои корҳои шабона ва изофагӣ 822,0 сомониро ташкил медиҳад.

**Агентии меҳнат
ва шуғли аҳоли**

МУТОБИҚИ ТАЛАБОТИ КОДЕКСИ МЕҲНАТ

Мутобиқи қисми 1 моддаи 91 Кодекси меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон кормандон ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар кодекси мазкур пешбинишуда ба рухсати меҳнати ҳарсолаи пардохтшаванда ва рухсати иҷтимоӣ ҳуқуқ доранд.

Иваз кардани рухсати меҳнатӣ ба ҷуброни пулӣ мумкин нест, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки корманд аз кор озодшаванда рухсатиашро истифода набурда бошад. Кормандон ҳуқуқ доранд, новобаста аз корфармо ва намуди шартномаи меҳнати бо онҳо басташуда, шакли ташкили ҳуқуқи ташкилот ва музди меҳнат ба рухсати меҳнати асосии ҳарсолаи камтарин ё рухсати меҳнати асосии ҳарсолаи дарозкардашуда бароянд.

Давомнокии рухсати меҳнати асосии ҳарсолаи камтарин 24 рӯзи тақвими ташкил медиҳад. Рухсати асосии ҳарсолаи камтарин барои ҳамаи кормандон ба таври ҳатмӣ дода мешавад. Корфармо ҳуқуқ дорад, ки аз ҳисоби маблағҳои худ муҳлати давомнокии рухсати меҳнати асосии ҳарсолаи камтаринро бо тартиб ва шартҳои, ки дар шартномаи меҳнатӣ, созишнома ва шартномаҳои коллективӣ пешбинӣ шудаанд, аз 24 рӯзи тақвими зиёд наояд. Рӯзҳои иди ғайрикорӣ, корношоямии муваққатӣ, инчунин рухсати барои ҳомилидорӣ ва таваллуд ба рухсати меҳнати ҳарсолаи пардохтшаванда дохил намегарданд. Ҳангоми рост омадани рӯзҳои иди ғайрикорӣ дар давраи рухсати меҳнати ҳарсолаи пардохтшаванда давомнокии рухсати корманд ба шумораи рӯзҳои иди ғайрикорӣ дароз карда мешавад.

Ба гурӯҳҳои алоҳидаи кормандон бо назардошти шароит ва хусусияти уҳдадорихо меҳнатӣ, синну сол, собиқайи корӣ, вазъи саломатӣ ва дигар ҳолатҳо мумкин аст рухсати асосии дарозкардашуда мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 то 56 рӯзи тақвими муқаррар карда шавад.

Тибқи талаботи моддаи 100 Кодекси меҳнат ва қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 апрели сол 2018, №197 ба кормандоне, ки дар як соҳа ё дар як ташкилот муддати дароз кор карда, дорои собиқайи кории давомнок мебошанд, рухсати иловагии давомнокиаш то 10 рӯзи тақвими дода мешавад. Дар соҳаи тандурустӣ дар сурати 5, 10, 15 ва 20 сол будани

собиқайи кории давомнок ба муҳлати рухсати меҳнати асосии ҳарсолаи пардохтшаванда мувофиқан 3,5,7 ва 10 рӯзи тақвими илова карда мешавад.

Ҳангоми баҳисобгирии давомнокии рухсати меҳнати ҳарсола мутаносибан ба вақти кории анҷомдодашуда давомнокии онҳо бо роҳи тақсими андозаи ҳар як рухсатӣ ба 12 ва зарбзании он ба шумораи моҳҳои пурраи корӣ муайян карда мешавад. Зимнан вақти изофа, ки ба 15 рӯзи тақвими баробар ва бештар аз он бошад, яклухт бо як моҳ баробар ҳисоб карда шуда, вале камтар аз 15 рӯз ба инобат гирифта намешавад.

Ба собиқайи корӣ, ки барои рухсати меҳнати ҳарсола ҳуқуқ медиҳад, вақти кории воқеӣ дар давоми соли корӣ, вақте ки корманд воқеан кор накардааст, вале ҷойи кораш (мансабаш) барои ӯ нигоҳ дошта шудааст, вақти ноилҷоз ҳозир нашудан ба кор ҳангоми ғайриқонунӣ аз кор озод гардидан ё ба дигар кор гузаронидан бо аз нав барқарор намудан ба кории пештара, дигар вақтҳое, ки шартномаҳои соҳавӣ (тарифӣ), коллективӣ ва дигар санадҳои меъёрии дохилии (локалии) ташкилот, шартҳои шартномаи меҳнатӣ пешбинӣ намудаанд, дохил мешаванд.

Рухсати меҳнатӣ (асосӣ ва иловагӣ) барои соли аввали корӣ на барвақттар аз 11 моҳи корӣ аз ҷониби корфармо дода мешавад. То ба итмом расидани 11 моҳи корӣ корфармо уҳдадор аст бо хоҳиши корманд ба ӯ дар ҳолати зерин рухсати меҳнатӣ пешниҳод наояд:

- ба занон пеш аз рухсати ҳомилидорӣ ва таваллуд ё баъд аз он;
- ба кормандони синни то ҳаҷдаҳ;
- ба кормандоне, ки бо тартиби гузарош ба кор қабул карда шудаанд;
- ба кормандоне, ки мувофиқи хулосаи тиббӣ барои табобати санаторӣ-курортӣ роҳат доранд;
- ба кормандоне, ки дар ду (якчанд) ҷойи мекунанд, агар рухсати меҳнатиашон дар ҷойи кории асосӣ дар давраи то 11 моҳи корӣ аз рӯи дар ду (якчанд) ҷойи корӣ қарор мувофиқ ояд;
- ба омӯзгорони муассисаҳои таълимӣ;
- ба иштирокчиёни Ҷанги Бузурги Ватанӣ ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда;
- ба занон ва дигар шахсони дорои уҳдадорихо оилавӣ, ки дар тарбияи худду ва ё зиёда кӯдаки синни то чордаҳ ё кӯдаки маъюби синни то ҳаҷдаҳ доранд;
- ба кормандоне, ки аз истеҳсолот ҷудо нашуда дар муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ (шуъбаҳои шабона), муассисаҳои таълимии таҳсилоти ибтидоии касбӣ, муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёнаи касбӣ, муассисаҳои

таълимии таҳсилоти маҳсус, муассисаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ ва аспирантураҳо (шуъбаҳои шабона ва ғойбона) таълим мегиранд;

- дар дигар ҳолатҳои тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, шартномаи меҳнатӣ, созишнома ва шартномаҳои коллективӣ муайяншуда.

- ба хизматчиёни ҳарбие, ки ба эҳтиёт ҷавоб шудаанд ва бо тартиби муташаккилона ба кор фиростода шудаанд, рухсати меҳнатӣ баъд аз гузафтани се моҳ дода мешавад.

- ба зани (шавҳари) хизматчиӣ ҳарбӣ бо хоҳиши онҳо рухсати меҳнатӣ дар як вақт бо рухсати шавҳари (зани) ӯ дода мешавад.

Рухсати меҳнатӣ барои солҳои

пешниҳод карда мешавад. Ба кормандоне, ки дар ду (якчанд) ҷойи мекунанд, дар як вақт бо рухсати меҳнати ҷойи кории асосӣ пешниҳод мегардад. Ба корманд бояд 15 рӯз пеш аз саршавии рухсатӣ оид ба вақти пешниҳоди рухсатӣ хабар дода шавад.

Ба кормандони синнашон ба ҳаҷдаҳ нарасида ва кормандоне, ки ба корҳои вазнин машғул мебошанд ва дар шароити вазнин ё зарарнокии меҳнатӣ кор мекунанд, инчунин дар дигар ҳолатҳои пешбининамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба соли дигар гузаронидани рухсати меҳнатӣ иҷозат дода намешавад. Дар давоми ду соли пай дар пай надодани рухсати меҳнатӣ манъ аст.

Агар рухсати меҳнатӣ бо риояи талаботи муқарраршуда пеш-

меҳнат пардохт кафолат дода мешавад. Пардохти рухсати меҳнати асосии ҳарсола дар муҳлатҳои муқаррарнамудаи шартномаи коллективӣ, вале на дертар аз як ҳафта пеш аз оғози он сурат мегардад. Корфармо ҳуқуқ дорад ҳангоми пешниҳоди рухсати меҳнати асосии ҳарсола тибқи санадҳои меъёрии дохилии (локалии) ва шартномаи коллективӣ ба корманд иловапулӣ (кумакпулӣ) пардохт наояд.

Рухсати меҳнатӣ ва иҷтимоии пардохтшаванда (ба ғайр аз рухсатӣ барои ҳомилидорӣ ва таваллуд (моддаи 223 Кодекси мазкур) ва барои нигоҳубини кӯдак (моддаи 224 ва 225 Кодекси мазкур) аз ҳисоби маблағҳои корфармо ва дар ташкилотҳое, ки аз буҷети давлатӣ маблағгузорӣ мешаванд, аз ҳисоби маблағҳое, ки дар сметаи

дуюм ва минбаъдаи корӣ ҳар вақти соли корӣ мувофиқи навбати додани рухсати меҳнатӣ дода мешавад, агар дар Кодекси мазкур ва дигар санадҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳолатҳои дигар пешбинӣ нашуда бошанд.

Ба шахсоне, ки аз профлакторияҳои табобатии меҳнатӣ баргаштаанд, рухсати ҳарсола барои муддати кории воқеӣ дар ҷойи кории охири дода мешавад.

Вақт ва навбати додани рухсати меҳнатӣ бо тартиби пешбининамудаи шартномаи меҳнатӣ, созишнома ва шартномаҳои коллективӣ, қоидаҳои тартиботи дохилии меҳнатӣ, ҷадвали рухсатиҳо, ки бо намояндагони кормандон мувофиқ карда шудаанд ва ё бо мувофиқаи байни корфармо ва кормандон муайян карда мешаванд. Ҷадвали дода шудани рухсати меҳнатӣ барои соли тақвими тибқи муҳлатҳои муқаррарнамудаи созишнома ва шартномаҳои коллективӣ тартиб дода мешавад, ки он бо корфармо ва иттифоқи касаба ё дигар намоёндогони кормандон ба мувофиқа расида, ба маълумоти ҳамаи кормандон

ниҳод карда шавад, аммо корманд истифодаи онро дар муҳлати муайяншудаи он то охири соли корӣ бе асоси қонунӣ рад кунад, корфармо ҳуқуқ дорад рухсати кормандро ба вақти дигар нагузаронад ва истифодаи нашудани рухсати ро бо маблағи пулӣ ҷуброн накунад.

Рухсати меҳнатиро бо мувофиқаи корманд ва корфармо ба қисмҳои ҷудо кардан мумкин аст, ки яке аз қисмҳои он набояд аз 14 рӯзи тақвими камтар бошад. Аз рухсати меҳнатӣ бозхондан танҳо бо розигии корманд мумкин аст. Ҳангоми бозхондан аз рухсати меҳнатӣ қисми истифоданашудаи рухсатӣ бояд ба корманд дар давоми ҳамаи соли корӣ дар вақти барояш мусоид дода шавад ва ё ба рухсати соли кории ояндааш бо риояи талаботи пешбининамудаи моддаи 108 Кодекси мазкур илова гардад, агар дар созишнома ва шартномаҳои коллективӣ дигар ҳолатҳои пешбинӣ нашуда бошанд.

Дар давраи рухсати меҳнати асосии ҳарсола ба корманд ба андозаи на камтар аз музди миёнаи

хароҷот барои нигоҳдорӣ онҳо ва музди меҳнат пешбинӣ гардидаанд, пардохт карда мешаванд.

Ҷубронпулӣ барои рухсати пурраи меҳнатӣ дар сурате пардохт карда мешавад, ки агар корманд то рӯзи аз кор озод шудан дар тамоми соли корӣ кор карда бошад. Агар то рӯзи аз кор озод шудан корманд як қисми соли корӣ меҳнат карда бошад, ҷубронпулӣ мутаносибан ба вақти кории кардашуда пардохт карда мешавад. Ҷубронпулӣ барои рухсати меҳнати истифоданашуда ҳангоми аз кор озод кардан дар рӯзи озодкунӣ пардохт карда мешавад.

Корфармо тибқи машварати пешакӣ бо коллективи меҳнатӣ метавонад ба шумораи зиёди кормандон дар фасли тобистон, ба кормандоне, ки дар ин давра ба корҳои таъмир, барқароркунӣ ва навкунии истеҳсолот машғуланд, дар дигар вақти барои онҳо мувофиқ рухсатӣ диҳад.

Ҳадамоти назорати давлатӣ дар соҳаи меҳнат, муҳоҷират ва шугли аҳоли

НАТИҶАҲОИ ФАЪОЛИЯТИ ВАЗОРАТ ДАР ШАШ МОҲИ СОЛИ РАВОН

(Аввалаш дар саҳ. 1)

Такмили заминаҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳа. Давоми нимсолаи якуми соли ҷорӣ чиҳати такмил ва рушди низоми қонунгузории соҳа ва фароҳам овардани заминаҳои ҳуқуқию ташкилӣ ва танзими фаъолияти соҳаи меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, 13 лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ таҳия карда шуда, лоиҳаҳои қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Барномаи давлатии мусоидат ба шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2023-2027”, “Стратегияи танзими равандҳои муҳоҷират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040”, “Дар бораи аъзои ҳайати мушовараи вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон”; фармонҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи муқаррар намудани квотаи алоҳидаи махсус барои ҷалби қувваи кории хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Дар бораи муқаррар намудани квотаи муҳоҷирати хориҷӣ ва ҷалби қувваи кории хориҷӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2023” ба тасвиб расидаанд.

Лоиҳаҳои қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Барномаи миёнамуҳлати тайёр кардани кадрҳои касбии зинаи ибтидоӣ ва миёна аз ҳисоби ҷавонон барои соҳаҳои иқтисоди миллӣ”, “Дар бораи Барномаи миёнамуҳлати рушди шуғли пурмаҳсул дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2023-2027” ва “Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба баъзе қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон” (оид ба гузаштан ба низоми электронии қабули ҳуҷжатҳо барои гирифтани иҷозатнома ва иҷозати кор) дар баррасии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор доранд.

Сатҳи зиндагии аҳоли ва меҳнат. Дар натиҷаи татбиқи ва таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқии марбут ба соҳаи меҳнат ба ҳолати 1 майи соли 2023 музди миёнаи меҳнат дар ҷумҳурӣ 1905,83 сомони ташкил медиҳад, ки нисбат ба ҳамин давраи соли 2022-юм 253,57 сомони ё 15,3 фоиз зиёд гардида, шумораи умумии коргарон ба ҳо-

лати 1 майи соли 2023 дар миқёси ҷумҳурӣ 1244,4 ҳазор нафарро ташкил медиҳад. Музди меҳнати ҳадди ақал бошад дар давраи ҳисоботӣ 600 сомони ташкил медиҳад.

Тибқи Нақшаи Комиссияи сетаарафаи танзими муносибатҳои иҷтимоию меҳнатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2023 таҳти раёсати муовини Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон Сатториён М.А. ҷаласаи Комиссияи сетаарафаи танзими муносибатҳои иҷтимоию меҳнатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардида, дар он танзими муносибатҳои иҷтимоию меҳнатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва иҷрои нақшаи чорабиниҳои Созишномаи генералӣ, дар бораи рақамикунони шартномаи коллективӣ ҳамчун қадами аввалини дигаргунсозии муносибатҳои иҷтимоию меҳнатӣ дар ҷомеа баррасӣ гардида, қарори дахлдор қабул шуд.

Ба ҳолати 1 июли соли 2023 дар ҷумҳурӣ 33304 адад корхонаҳо, муассисаву ташкилотҳо, новобаста аз шакли моликият, фаъол буда, аз онҳо 18954 ададаш ҳуқуқи ба имзо расонидани шартномаи коллективиро доранд ва 16361 ададашон бо шартнома ва созишнома фаро гирифта шудаанд, ки 86,3 фоизро ташкил дод.

Дар давраи сипарिशуда, мутобики нақшаи кории тасдиқгардида, инчунин дархостҳои мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, дастуру супоришҳои роҳбарияти вазорат ва арзу шикоятҳои шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқӣ вобаста ба ҳолати риояи қонунгузории соҳа фаъолияти 1192 адад субъектҳои хоҷагидори Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди санҷиш қарор дода шудааст, ки 970 адади он санҷишҳои нақшавӣ, 2 адади он санҷиши тақрорӣ ва 220 адади он санҷишҳои ғайринақшавиро ташкил медиҳад. Аз шумораи умумии субъектҳои хоҷагидори таҳти санҷиш қароргирифта 562 адад ба ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва 629 ададашон ба корхонаву муассисаҳои давлатӣ рост меояд.

Дар натиҷаи ҷамаи назорату санҷишҳои анҷомёфта, 5752 адад қонунвайронкуниҳо ошкор гардиданд, ки аз ин 4038 ҳолат ба масъалаҳои меҳнат, 1196 ҳолат ба масъалаҳои

беҳатарии меҳнат ва риояи стандартҳо, 32 ҳолат ба масъалаҳои муҳоҷират ва 486 ҳолат ба масъалаҳои шуғли аҳоли иртибот дошта, аз шумораи умумии қонунвайронкуниҳо 2831 ададашон ба ташкилоту муассисаҳои ғайридавлатӣ ва 2921 ададашон ба ташкилоту муассисаҳои давлатӣ иртибот дорад.

Дар маҷмуъ, дар давоми нимсолаи аввали соли 2023 дар ҷамаи соҳаҳо бо даҳолати Хадамот 25,1 млн. сомони ба бучети давлатӣ ва шаҳрвандон пардохт карда шуд, аз ҷумла ба бучети давлатӣ дар маҷмуъ 4,6 млн. сомони, ба шаҳрвандон дар ҳаҷми 20,5 млн. сомони аз ин ҳисоб, қарздории музди меҳнат 16,1 млн. сомони пардохт карда шуд.

Муҳоҷирати аҳоли. Зикр намудан ба маврид аст, ки дар ин давра ҳамкорӣ бо мақомоти дахлдори давлатҳои қабулкунандаи муҳоҷирони меҳнатӣ, аз ҷумла Федератсияи Россия чиҳати ҳалли масъалаҳои муҳоҷирати меҳнатӣ ва ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои муҳоҷирон идома ва тақвият ёфта, дар ҷараёни мулоқоту гуфтушунидҳои сатҳи оли кишвар бо Раиси Ҳукумати Федератсияи Россия ва мулоқоти Вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Вазири меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии Федератсияи Россия, ки зимни сифари расмӣ ҳайати Федератсияи Россия ба Ҷумҳурии Тоҷикистон дар рӯзҳои 1-3 феввали соли ҷорӣ баргузор гардиданд, масъалаҳои марбут ба таъсиси базаи таълимӣ дар яке аз муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбии вазорат барои омода намудани муҳоҷирони меҳнатӣ мутобик ба стандартҳои таълимии давлатии таҳсилоти ибтидоии касбии Россия аз рӯи ихтисосҳои ҷавобгӯ ба талаботи бозори меҳнати Федератсияи Россия, ифтихои намоёндагии муассисаи тиббии Россия барои гузаштан аз муоинаи тиббӣ, ҳамкорӣ байни Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати корҳои хориҷии Федератсияи Россия барои ташкили роҳҳои интиқоли маълумоти техникӣ оид ба гузаштани бақайдгирии изи ангушти шаҳрвандони кишвар дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, бақайдгирии аъзои оилаи муҳоҷироне, ки қору фаъолият намекунанд (оилаҳои ҷавон бо кӯдакони ноболиги синну соли томақтабӣ ва мактабхон), мавриди муҳокима қарор гирифтанд.

Дар давраи ҳисоботӣ дар доираи конфронси «Танзими байналмилалии равандҳои муҳоҷират дар қаламрави давлатҳои аъзои ИДМ», ки рӯзи 15 марти соли ҷорӣ дар шаҳри Санкт-Петербурги Федератсияи Россия баргузор гардид, вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи «Танзими равандҳои муҳоҷират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон: мушкilot ва дурнамо» ба таври маҷозӣ баромад намуда, чиҳати тақвияти фаъолият дар самти танзими масъалаҳои муҳоҷирати меҳнатӣ пешниҳодҳои мушаххас манзур намуд.

Инчунин, масъалаи интиқоли қувваи корӣ аз Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Ҷумҳурии Корея дар воҳӯрии роҳбарияти вазорат бо Сафири Ҷумҳурии Корея дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди баррасӣ қарор дода шуда, корбарихо дар ин самт идома доранд.

Инчунин, дар асоси Нақшаи баргузории ҷаласа, шӯроҳо, кумитаҳо ва комиссияҳо дар назди муовини Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар нимсолаи якуми соли 2023, санаи 3 апрели соли ҷорӣ маҷлиси Комиссияи байниидоравии танзими равандҳои муҳоҷирати назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид, ки дар кори он масъалаҳои мушкилии муҳоҷирони дохилӣ, ки тибқи нақшаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 2021, №518 кӯчонида мешаванд, аз ҷумла таъмин бо қитъаи замин барои сохтмони манзилҳои истиқоматӣ, инфрасохтори зарурӣ, сари вақт ба корҳои сохтмонӣ шуруъ накардани онҳо дар вилояти Хатлон ва фаъолияти кумитаҳои ҷавонон ва варзиш, кор бо занон ва оила ва дин, танзими анъана ва ҷашну маросимҳои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти бурдани корҳои иттилоотӣ ва идеологӣ дар байни ҷавонон, аз ҷумла муҳоҷирони меҳнатӣ оид ба пешгирии аз шомилшавӣ ба гуруҳҳои ифротӣ, экстремистӣ ва террористӣ, баланд бардоштани ҳувияти миллӣ, ҳифзи арзишҳои миллӣ ва фарҳангӣ дар хориҷи кишвар мавриди баррасӣ қарор гирифта, протоколи дахлдор қабул ва барои иҷро ба масъулин дастрас гардид.

Дар ин давра ба дафтари Намояндагии вазорат дар Федератсияи Россия оид ба муҳоҷират 8460 муроҷиат ва арзу шикоятҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ворид гардидааст. Аз ин шумораи умумӣ 8292 муроҷиати шифоҳӣ ва 168 муроҷиати хаттӣ ва дастуру супориши вазорату идораҳо ташкил медиҳад.

Дар ин давра, аз 48 адад аризаҳои кассатсионӣ 8-тояш бо қарори суди поёнии ноҳиявие, ки беасос муҳоҷирони меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон ихроҷ гардидаанд, аз ҷониби Намояндагӣ дар натиҷаи шикояти кассатсионӣ бо қарори суди болоӣ бекор карда шуданд. Манъи вуруди 17 нафар муҳоҷирони меҳнатӣ вобаста ба доштани асосҳои ҳуқуқӣ аз 30 нафар манъшудагон кушода шуд. Бо мусоидати Намояндагӣ ва дастгирии диаспорҳои тоҷик ба муҳоҷирони меҳнати эҳтиёҷманд дар Федератсияи Россия ба 59 нафар ба маблағи 1,9 млн. рубл кумакҳои моддӣ дастрас гардид. Ҳамзамон, дар ҳамкориҳои доимии Намояндагӣ бо мақомотҳои дахлдори Федератсияи Россия дар 187,0 млн. рубли нопардохтшудаи музди меҳнати муҳоҷирон, аз ҷониби корфармоён ва шахсонӣ воқеӣ ба муҳоҷирони меҳнатӣ баргардонда шуд.

(Идома дар саҳ. 5)

(Аввалаш дар саҳ. 4)

Вазъи бозори меҳнат ва шуғли аҳолии. Мувофиқи маълумоти Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон шумораи аҳолии дар иқтисодиёт фаъол аз рӯи баҳои пешакӣ, ба ҳолати 1 майи соли 2023-юм 2571,9 ҳазор нафарро ташкил намуд, ки аз ин нишондод 2523,3 ҳазор нафар (98,1 фоиз) дар соҳаҳои иқтисодиёт машғул буда, 48,6 ҳазор нафар расман мақоми бекорӣ дорад, ки 1,9 фоизи аҳолии дар иқтисодиёт фаъолро ташкил медиҳад.

Дар ҳамин давра аз шумораи умумии аҳолии машғули кор шахсони дар рӯйхатбудаи кироҷкор дар корхонаҳои ҳама шаклҳои моликият 1242,9 ҳазор нафар ё 49,3 фоизи шумораи умумии аҳолии машғули корро ташкил дод. Шумораи дар рӯйхатбудаи кормандони кироҷкор дар моҳи апрели соли 2023 нисбат ба моҳи марти соли 2023 ба андозаи 0,02 фоиз кам ва нисбат ба ҳамин давраи соли 2022-ум 0,9 фоиз зиёд шудааст.

Дар давраи ҳисоботӣ ба мақомоти меҳнат ва шуғли аҳолии 76175 нафар шахрванд муроҷиат намуд, ки 57739 нафари онҳо ҳамчун корҷӯ ба қайд гирифта шуда, ба 31921 нафар расман мақоми бекорӣ дода шуд. Тавассути татбиқи чорабиниҳои Барномаи давлатии мусоидат ба шуғли аҳолии дар маҷмуъ 38726 нафар шахрванд бо ҷойҳои корӣ таъмин гардид.

Тавассути татбиқи чорабиниҳои Барномаи давлатии мусоидат ба шуғли аҳолии дар маҷмуъ, 38726 нафар бо ҷойи кор таъмин гардиданд, ки ин нишондиҳанда 56,1 фоизи нақшаи солони барномаро ташкил дода ва дар қиёс ба ҳамин давраи соли гузашта 6,4 фоиз зиёд мебошад.

Бо мақсади мусоидат барои дарёфти ҷойи кор 576 маротиба ярмаркаи ҷойҳои кори холӣ ва вазифаҳои озод гузаронида шуда, 8785 нафар шахрвандон ба ҷойи кор роҳхат гирифта, аз ин шумора 6411 нафар бо ҷойҳои корӣ таъмин гардиданд, ки ба ҳар як ярмарка 11,1 нафар (нисбат ба ҳамин давраи соли гузашта 1056 нафар зиёд мебошад) рост меояд, ки аз ин теъдод 2565 нафар зан ва 2748 нафар ҷавон мебошанд. Инчунин, тавассути ярмаркаҳо ба 5359 нафар шахрванд роҳхат барои касбомӯзӣ дода шуда, 1512 нафар ба корҳои ҷамъиятии музднок сафарбар карда шуданд.

Дар маҷмуъ, тавассути ташкил ва гузаронидани ярмаркаи ҷойҳои кори холӣ дар давраи баррасишаванда 13282 нафар шахрванд ба намудҳои гуногуни шуғл ҷалб гардид.

Ҷиҳати таъмини ширкатҳои сохтмони НБО «Роғун» бо кадрҳои коргарӣ» бо фармоиши Вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 январи соли 2023, №18 Ситоди корӣ таъсис дода шуда, аз ҷониби аъзои он дар вилоят, шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ дар ҳамкорӣ бо мақомоти дахлдори давлатӣ бобати бо қувваи корӣ таъмин намудани ширкатҳои ҶСК

НБО «Роғун» корҳои муайяне анҷом дода, давоми нимсолаи якуми соли равон 14 адад ярмаркаи соҳавии ҷойҳои кори холӣ ва вазифаҳои озод, аз ҷумла, дар соҳаи саноат, бо ширкатҳои сохтмони ҶСК НБО «Роғун» дар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ ташкил ва баргузор карда шуд. Дар натиҷаи баргузориҳои чорабиниҳои мазкур ба 3015 нафар шахрванди бекор ва корҷӯӣ роҳхат барои бокортаъминшавӣ дар ширкатҳои сохтмони ҶСК НБО «Роғун» дода шуда, аз ин шумора 2271 нафар бо ҷойи кор таъмин гардид, ба 1040 нафар таҳқиқоти сотсиологӣ ва ба 1294 нафар машварати касбӣ дода шуд.

Ҷиҳати пешбурди фаъолияти соҳибқориҳои шахрвандони бекор дар ин давра аз ҷониби мақомоти меҳнат ва шуғли аҳолии ба 1355 нафар шахрванди бекор, қариб 5 млн. сомонӣ кумаки молиявӣ дода шуд. Аз ҷумла, дар ВМКБ ба 195 нафар шахрванди бекор 625,7 ҳазор сомонӣ, вилояти Суғд ба 460 нафар 1,6 млн. сомонӣ, вилояти Хатлон ба 299 нафар 1,3 млн. сомонӣ, шаҳри Душанбе ба 50 нафар 223,0 ҳазор сомонӣ ва дар шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ ба 351 нафар ба андозаи 1,2 млн. сомонӣ пардохт гардид.

Ҳамчунин, ба ташаббуси соҳибқориҳои занон, ҷавонон, инчунин ҷиҳати эҳё ва рушди ҳунарҳои мардумӣ ба 775 нафар зан ба андозаи 2 млн. 844,3 ҳазор сомонӣ ва ба 508 нафар ҷавон 1,9 млн. сомонӣ ва ҷиҳати дастгирӣ ва эҳёи намудҳои гуногуни ҳунарҳои мардумӣ ба 501 нафар шахрванд ба андозаи 1,8 млн. сомонӣ кумаки молиявӣ пардохт гардид.

Дар давраи ҳисоботӣ дар муассисаҳои таълими касбии мақомоти меҳнат ва шуғли аҳолии ва дигар муассисаҳои таълимии дар ҷумҳурӣ фаъолиятдошта 41958 нафар шахрванд ба курсҳои кӯтоҳмуддати тайёрии касбӣ ва Тартиби амалисозӣ ва расмиёти эътирофи салоҳияти калонсолон ва валидатсия ҷалб гардиданд. Аз ҷумла, аз ҳисоби маблағҳои бучети Барномаи давлатии мусоидат ба шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муассисаҳои таълими касбии системаи Агентии меҳнат ва шуғли аҳолии 10980 нафар ба касбомӯзӣ ҷалб гардиданд, ҳамчунин дар ин давра тавассути худмаблағгузорӣ 8275 нафар ба курсҳои кӯтоҳмуддат ва бо Тартиби амалисозӣ ва расмиёти эътирофи салоҳияти калонсолон ва валидатсия малакаи касбии 6626 нафар шахрванд бо шаҳодатномаҳои тасдиқгардида таъмин шуданд.

Дар маҷмуъ, тавассути марказҳои таълимӣ 25881 нафар ба тайёрии касбӣ, тақмили ихтисос ва бозомӯзӣ ҷалб гардиданд, ки аз теъдоди умумии касбомӯзон аз ҳисоби маблағҳои барнома 8388 нафар (76,4%) зан ва 5611 нафар (51,1%) ҷавон мебошанд.

Илова ба ин, дар ин давра бо мусоидати мақомоти меҳнат ва шуғли аҳолии дар муассисаҳои таълимии системаи агентӣ ва дигар муассисаҳои таълимии дар ҷумҳурӣ фаъо-

лиятдошта 5834 нафар зану духтари хонашин ва шахрвандон ба омӯзиши ҳунарҳои мардумӣ ҷалб гардиданд.

Давоми нимсолаи якуми соли 2023 аз ҷониби мақомоти меҳнат ва шуғли аҳолии ҷиҳати дастгирии иҷтимоии муҳоҷирони меҳнати ба Ватан бозгашта ва мутобиқсозии онҳо ба бозори меҳнати дохили кишвар низ корҳои муайян ба иҷро расида, аз 15403 нафар муҳоҷирони меҳнати ба Ватан бозгашта 5533 нафари онҳо бо ҷойи кори доимӣ таъмин гардида, 8811 нафар ба тайёрии касбӣ, 93 нафар ба иҷрои корҳои ҷамъиятии музднок сафарбар шуданд ва ба 72 нафар қарзи имтиёзнок барои соҳибқориҳои инфиродӣ дода шуда, 843 нафар машварати касбӣ гирифта, 51 нафар ҳамчун бекор дар қайди мақомоти меҳнат ва шуғли аҳолии маҳали зист мебошанд.

Таҳсилоти ибтидоии касбӣ, таълими калонсолон ва рушди ҳунармандӣ. Айни замон, дар муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбии системаи вазорат 17008 нафар хонанда таҳсил менамояд, ки аз ин шумора, 4346 нафарро духтарон ташкил дода, 15353 нафар дар гурӯҳҳои бучавӣ ва 1655 нафар дар гурӯҳи шартномавӣ таҳсил доранд. Ба ҳолати 1 январи соли 2023 дар муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбии кишвар 159 нафар (42 духтар) хонандаи маъҷуб, 46 хонандаи (18 духтар) ятим кулл ва 838 нафар (372 духтар) нимиятим таҳсил карда истодаанд, ки ҳифзи иҷтимоии онҳо таҳти назорати бевоситаи роҳбарияти вазорат ва муассисаҳои таълимӣ қарор дорад.

Бо мақсади эълон гардидани солҳои 2022 - 2026 солҳои рушди саноат ва тарғиби донишҳои назариявӣ ва амалӣ, инкишофи шавқу завқи хонандагон, тақвияти кӯшиши онҳо ба корҳои эҷодӣ, тарғиби интиҳоби касб, фароҳам овардани шароити муносиб барои дарёфти хонандагонии лаёқатманд, тақвияти тафаккури техникаи онҳо ва рушди малакаи касбии хонандагон тибқи Низомномаи озмуни ҷумҳуриявии «Малакаи касбӣ» дар байни хонандагонии муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ (фармоиши вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 майи соли 2022, №44) соли дуюм аст, ки баргузор карда мешавад.

Дар соли таҳсили 2022-2023 озмуни мазкур аз рӯи ихтисосҳои «Системаи компютерӣ ва Интернет-технология», «Монтери барқӣ оид ба хизматрасонии таҷҳизоти барқӣ», «Тракторчи-мошинисти истеҳсолоти кишоварзӣ» ва «Челонгар оид ба таъмири (муҳаррики) автомобил» ташкил ва баргузор карда мешавад.

Тибқи супориши Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ва фармоиши вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 январи соли 2023, №18 «Дар бораи таъсис додани Ситори корӣ оид ба таъмини ширкатҳои сохтмони НБО Роғун бо кадрҳои коргарӣ», аз ҳисоби хатмкунандагонии муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ дар соли 2023 ҷиҳати гузаронидани таҷрибаомӯзии истеҳсолӣ дар НБО Роғун дар назар дошта шудааст.

Таҳлили нишон дод, ки дар муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ аз 92 ихтисосҳои дар иҷозатнома нишондодашуда 63 ихтисос амал мекунад.

Дар давраи ҳисоботӣ 2 номгӯи китобҳои дарсии таҳассусии «Гачкорӣ» - 200 адад, ва «Ҳунарҳои суннати тоҷикон» 100 адад ба маблағи умумии 28,4 ҳазор сомонӣ нашр гардида, дастраси муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ гардид.

Феълан, муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбии ҷумҳурӣ бо КВД «Ширкати Аллюминийи Тоҷик», ҷамъиятҳои саҳомии қушодаи «Сомон - саноат», «Сомон - сохтмон», «Авторемзадов», «Тоҷиккабел», «Сомон - таҷҳизот», «Ремстройдормаш», «Сомон - сервис», «Ноқили Талко», ИИ «Нассоҷии тоҷик», «Хучандавтосервис», «Ангубин», «Лаззат» ва дигар корхонаҳои ташкилотҳои барои гузаронидани таҷрибаомӯзӣ ҳамкорӣ доранд.

Ҳамзамон дар гузориш рочеш ба самтҳои дигар - робитаҳои байналмилалӣ, корҳои илмӣ-соҳавӣ, кор бо воситаҳои ахбори омма, сиёсати кадрӣ, таъмир ва сохтмони асосӣ суҳан рафт.

МУҲАББАТ БА КИТОБ АЗ КУЧО ОҒОЗ МЕШАВАД?

Чӣ бояд кард, ки хонандагон ба китоб ва китобхонӣ шавқ пайдо кунанд? Албатта, ин масъалаи хеле нозук аст. Ба хусус, дар шароите, ки фанновариҳои иттилоотӣ рӯ ба рушд доранд хонандагони макотиби миёна ҳар лаҳза дар сомонаҳои иҷтимоӣ, аз қабили фейсбуку твиттер, однокласникӣ, вайберу ватсап ва дигару дигар фаровон истифода мебаранд.

Усулҳо ва воситаҳои гуногуни ҷалби хонандагон ба китобҳои бадеӣ зиёд аст, вале барои корбурди онҳо пеш аз ҳама донишҷӯи ҳолати психологӣ ҳар як хонанда барои омӯзгор зарур аст. Масалан, омӯзгор бояд муайян кунад, ки кадом мавзӯ ба хонанда метавонад писанд ояд ва аз рӯи ҳамаи мавзӯ ба хонанда китобҳо тавсия кунад. Ҳамчунин ҳангоми тавсияи китоб сину соли хонанда бояд ба назар гирифта шавад. Хонандагони синфҳои 5,6,7,8 ва 9 барои дарки маънии фалсафии асарҳои «Бӯстон»-у «Гулистон»-и Саъдӣ, «Шоҳнома»-и Фирдавӣ, «Маснави маънавий»-и Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ надоранд, ҳарчанд ки дар барномаи таълими омӯзиши ин асарҳо ҷойгир шудаанд.

Тавре ки дар боло ишора рафт, ҳоло замони техникаву технология бо суръат доман паҳн карда истодааст ва дигар хонандагон ҳам чун хонандагони 20 ва 30 соли пеш нестанд. Хонандагони имрӯз, ки дар олами маҷозии интернет худро ором ва озода эҳсос мекунанд, дигар тавачҷуҳшон ба маънии баланди ашъори бузургони классик ва муосир ҷалб намешавад. Ҳарчанд ки дар ин миён чандин китобҳои шарҳу тафсири асарҳои бузургони классики мо таҳия ва нашр шудаанд, аммо то ба ҳанӯз бисёре аз хонандагон дар шикоятҳои маънии баъзе ашъор дармемонанд. Дар чунин ҳолатҳо омӯзгори фанни забон ва адабиёт метавонанд бо ташкили хондани ашъори бузургони классик зимни машғулиятҳо

ва берун аз он тавачҷуҳи хонандагонро ба маънии он шеърҳои баланд ҷалб намоянд. Масалан, ташкили маҳфилҳои «Рӯдакиҳои», «Мавлавихонӣ», «Шоҳномаҳои», қироати газалҳои Саъдиву Ҳофиз, Камолу Ҷомӣ ва чанде дигар ташкил кард ва бо ин восита муҳаббати хонданро дар дили хонандагон бедор намуд.

Интиҳои жанр барои омӯзгороне, ки дар вақтҳои таътили зимистона ва тобистона барои хонандагон рӯйхати китобҳои тавсия мекунанд, хеле зарур аст. Омӯзгор бояд нахуст ҳикояву повестҳои шавқоварро пайдо кунад ва барои хондани онҳо ба хонандагон тавсия намояд. Дар ин маврид асарҳои «Ҳазору якшаб», «Чор дарвеш», «Ҷомеъулхикоят», «Марги судхӯр», повести «Одина», «Ривояти суғдӣ», дostonҳои «Шоҳнома»-и Улуғзода ва чанд китобҳои дигарро метавон дар вақтҳои таътил ба хонандагон тавсия намуд.

Хонанда кай ва кадом вақт метавонад ба китобҳои шавқ пайдо кунад?

Нақши асосиро дар ин ҳолат метавонад дарсҳои хониш бозад. Дар дарсҳои хониш зимни мутолиаи матнҳо он вақте муҳаббати хонанда пайдо мешавад, ки:

- худро ҳамчун қаҳрамони воқеаҳои асари нависанда тасаввур кунад;
- вақте он маънии муҳимро дарк кунад;
- вақте ки китоб дар ҳаёти шахсии ӯ нақши рушди эҷодии ӯро ба вуҷуд орад.

Дарси хониши асарҳои бадеӣ, ки яке аз воситаҳои муҳим барои ҷалби хонандагон ба китобхонӣ мебошад, бояд ҳадафмандона ва ҷолиб бошад.

Нақши омӯзгор дар ин гуна дарс ҳалқунандаи бисёре аз масъалаҳои нофаҳмо миёни хонандагон бошад. Омӯзгорро хеле зарур аст, ки дар ин гуна ҳолатҳо нахуст шароити озоди интиҳои асарро ба хонандагон фароҳам биоварад ва пас аз мутолиаи асар мавқеи шахсии худро муайян созад.

Кор бо матнҳо низ яке аз воситаҳои муҳим дар дарси хониш аст, ки метавон онро ба чунин қисматҳо ҷудо кард:

- Мутолиаи тамоми матн.
- Мутолиаи матн бо мақсади ҷудо кардан ва аз рӯи он тартиб додани нақша.

- Мутолиа аз рӯи нақша.
- Мутолиаи порчаи матн, ки метавонад ба саволҳо ҷавоб диҳад.

- Мутолиа аз рӯи нақшҳои, ки тавонад чеҳраи асосӣ ва ҳақиқии қаҳрамони асарро кушояд.

- Мутолиаи диалогҳои асар.

- Мутолиаи калимаҳои нофаҳмо бо аломату ишораҳо.

Ҳамчунин барои ҷалби хонандагон ба китоб метавон дар вақти дарси забон ва адабиёт ҳангоми омӯзиши ҳаёт ва эҷодиёти широну нависандагон мизи гирд ташкил кард ва аз рӯи асари ҳамаи нависандае, ки мавриди омӯзиш аст, воқеаҳо ва қаҳрамонҳои персонажҳои онро мавриди баррасӣ қарор дод. Бигзор дар ин ҳолатҳо хонанда озод бошад, ба таври мустақим фикру мулоҳизаи худро ба воқеаҳои асар баён кунад. Дар ин гуна ҳолатҳо хонандагон ба китоб ва асарҳои нависандагон на сарсарӣ, балки бо тавачҷуҳи махсус мехонанд ва маънои онро дарк мекунанд. Иловадан, китобҳои электрониро низ мешавад ба хонандагон тавсия намуд. Чун имрӯз планшету телефонҳои мобилии нав ба нав ба дасти хонандагон расидаанд, аз он ба таври муассир истифода бурдашони мумкин аст.

Нурчида ХОЛИҚОВА,
китобдори Литсейи
касбии саноати кишоварзӣ
ноҳияи Мастҷоҳ

РОҲНАМОИИ КАСБӢ ЧӢ МАҚСАД ДОРАД?

Роҳнамоии касбӣ яке аз асоситарин масъалаҳои иқтисодии давлат буда, дар солҳои наздик бояд нақши худро тағйир диҳад, зеро дар шароити рушди иқтисодии бозоргонӣ нақши он баланд бардоштани омилҳои инсонӣ, ҳуқуқи ашхос ба меҳнат, интиҳои касб, таҳсилот, тайёрии касбӣ, ҳифзи меҳнат ва таъминоти иҷтимоиро дар бар мегирад.

Зери мафҳуми роҳнамоии касбӣ маҷмуи чорабиниҳои барои таъсиррасонӣ ба хонандагон дар интиҳои мустақилонаи касб, масъулиятнокӣ ва ҳалли мушкилоти интиҳои касб ифода меёбад. Машварати касбӣ ҷузъе аз роҳнамоии касбӣ ҳисобида мешавад. Бинобар ин, роҳнамоии касбӣ ҳамчун масъалаи умумидавлатӣ эътироф меёбад. Ба он машварати хонандагон, волидайн, табақаи дигари аҳоли, тарбияи меҳнатӣ дар мактабҳои миёна ва шуруъ аз политехникӣ то тақмили ихтисоси касби интиҳобнамуда шомил мегардад.

Корҳои интиҳои касбӣ инҳоянд: ахбороти касбӣ, маашварати касбӣ, интиҳои касбӣ ва мутобиқшавии касбӣ.

1. Ахбороти касбӣ (маълумоти касбӣ): маҷмуи чорабиниҳои шинос намудани ҷавонон бо усули истеҳсолоти ҳозиразамон мебошад. Интиҳои касби ҷавонон зеро таъсири муҳити иҷтимоӣ (волидайн, дӯстон, мактаб), инчунин, ба воситаи ахбори омма (рӯзнома, маҷалла, китобҳо, телевизион, радио) ҷараён мегардад.

2. Машварати касбӣ: рафти мақсадноки омӯзиш, шакли муайян намудани шавқу рағбат, майл ва хоҳиши наврасон вобаста ба саломатӣ, ҳолати руҳӣ, талаботи ҷамъият,

тайёр намудани ҷавонон ба интиҳои бошууроии касб ва роҳҳои кумакрасонӣ ба худмуайяннамоии касбӣ мебошад.

3. Интиҳои касбӣ: ҷамъи роҳу усулҳо, тарзи баргузори ташхиси тиббӣ ва психофизиологии шахс бо мақсади ёри расонидан барои интиҳои касбе, ки вобаста ба саломатӣ ва хусусиятҳои фардӣ мувофиқ меоянд. Интиҳои касбӣ ин зинаи муайян намудани мувофиқати шахс ба ғояи касби аниқ мебошад.

4. Мутобиқшавии касбӣ: ба худ мутобиқшавии иҷтимоӣ ва истеҳсолиро дар бар мегирад, ки он ихтисосманд шудани коргар ва дар он инкишоф ёфтани сифатҳои касбӣ, талабот ба эҷодиёти касбӣ, қобилияти муносибати байни ҳамдигарии ҳамкасбон ва ҳамдигарфаҳмии коллектив ба назар гирифта шудааст.

Роҳнамоии касбӣ ҷабҳаи инсонпарварона буда, дар худ мақсади инкишофи муътадили ҷамъиятро дорад. Мақсади он аз муайян намудани ихтисоси меҳнатӣ, худмуайянқунии аҳоли, ки бо роҳи ташаққули қобилиятҳои интиҳоб дар ҳолатҳои пешниҳодшуда ва додани маълумоте, ки ба он ҳулосаи дурусти интиҳои касб вобастагӣ дорад, иборат аст.

Мақоми асосии роҳнамоии касбӣ дар он аст, ки бояд табақаҳои аҳолии вобаста ба ҳама дараҳои ҳаёти инсон фаро гирад, чунки роҳнамоии касбӣ дар ҷамъияти рушдбандда принсипи созандаи худро дорад.

З.П. ХОЛМИРЗОЕВА,
мудирӣ шуъбаи
машварати касбӣ ва
интиҳои касби
МД «МҶРК»

ТАЪЗИЯ

Раҳбарият ва кормандони Хадамоти муҳоҷирати Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба директори МД «Марказҳои машваратӣ ва омодагии пеш аз сафари муҳоҷирони меҳнатӣ» дар шаҳри Душанбе Норматов Диёр бинобар даргузашти

модарашон
ҳамдардӣ амиқ баён мекунанд.

***

Раҳбарият ва кормандони Хадамоти муҳоҷирати Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мутахассиси пешбари бахши робита ба ҷомеа Акбаров Хучаназар бинобар даргузашти

падарашон
ҳамдардӣ изҳор менамоянд.

ДУШАНБЕ - ШАҲРИ ГУЛҶО

ДУРУСТ
НАВИСЕМ

Эҳтиромона не, дурусташ - муҳтарамона, ё бо эҳтиром.

Арзи вучуд доштанд не, дурусташ - арзи вучуд карданд, ё вучуд доштанд.

Талаботро қаноат намекунад не, дурусташ - талаботро қонеъ намекунад.

Ноадолатона не, дурусташ - ноодилона, ё беадолатона.

Дар маъраз гузоштанд не, дурусташ - ба намоиш гузоштанд.

Дар мадди аввал не, дурусташ - дар навбати (радифи) аввал.

Ғайриимкон не, дурусташ - ғайримумкин, номумкин.

Маҳсуб меёбад не, дурусташ - маҳсуб мешавад, ё ҳисоб меёбад.

Муҳимият не, - аҳамият.

Боиси тазаккур, боиси ёдоварӣ не, дурусташ - қобили тазаккур, қобили ёдоварӣ, ё лозим ба ёдоварӣ.

Фаъолият бурдан, кор бурдан не, дурусташ - фаъолият кардан, кор кардан.

Ризоият не, дурусташ - ризоият.

АКСЕ, КИ ДУНЁРО ФАРО ГИРИФТ

Падар ба духтараш гуфт: «Агар хоҳӣ, ки зери масхараи мардум намонӣ, ба ҳеч кас мағӯ, ки падарат фаррош аст».

Духтар акси бо падараш гирифтаашро дар шабақҳои иҷтимоӣ паҳн намуду дар зераш чунин нигошт: «Падари ман фаррош аст. Ў ифтихори ман аст. Дӯстат медорам, падарҷон!».

Лола РИЗОЙ

ҚАЗОВАТ

Дар таваллудхона ду кӯдак: як писару як духтар, ки бо ҳам бисёр монанд буданд, ба дунё омаданд. Онҳоро паҳлуи ҳам дар раҳти хоб гузоштанд. Баъд фаромӯш карданд, ки писару духтар ба кадом ин ду модар тааллуқ дорад. Бо санчиши хун ҳам муайян намуда натавонистанд. Дар ин ҳол хирадманде, ки аз ҳикмати асрҳо хабар дошт, қазияро ба осонӣ ва зуд ҳал кард. Ў гуфт, ки шири ин ду модарро дар тарозу баркашанд. Шири модаре, ки вазнинтар аст, писар зодааст ва баръакс.

Воқеан, ғизонокии шири писар бештар мебошад ва аз ҳама фарқ мекунад.

А. РАҲИМ

ЯК ЛАТИФА

Зан ҳаваси ҷарроҳии пластикӣ кард. Барои розӣ намудани шавҳар аз субҳ то шом хонаву дарро тоза намуда, хӯроқҳои дӯстоштаашро пухта, худро бо зару зевар оро дод ва омаданаашро интизор шуд. Хӯроқи шомро якҷо хӯрданду зан бо нозу карашма ба шавҳар гуфт:

- Азизам, дар Тоҷикистони худамон низ ҷарроҳии пластикӣ мӯд шуааст. Чанд нафарро дидам, ки пас аз ҷарроҳӣ ба кулӣ зебо шуданд. Шумо медонед-ку, чашмони бодомқавоқ дорам, биниам низ на он қадар хурд, миҷгон-ку тамоман надорам. Агар ҷарроҳӣ кунам, зебо мешавам. Розӣ шавед, хоҳиш мекунам.

Шавҳари зан ҷавоб дод:

- Занакҷон, чаро ин қадар худатро азоб медиҳӣ? Чашмам, биниам, миҷғонам... Роҳи осон ва хубтараш ҳамон калаатро якбора аз гарданат ҷудо кунанд, на ту азоб мекашиву на ман.

Таҳияи ШОҶОНА

ОБУНА – 2023

“Шуғл ва муҳоҷират” - оинаи кор, муҳоҷират ва шуғли аҳоли

Суратҳисоби дохилӣ: С/Ҳ 20202972740003103000, К/Ҳ 20402972316264,
КИБ 350101626, РМА 040003282. КВД «Рӯзномаи «Шуғл ва муҳоҷират».

Филиали №03 Амонатбанк дар ноҳияи Синои ш. Душанбе.
Арзиши солонаи як нусха – 150 сомонӣ аз тариқи суратҳисоби нашрия.

Муассис:
Вазорати меҳнат,
муҳоҷират ва
шуғли аҳолии
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳайати мушавара:

Ҳасанзода Гулнора Кенча,
вазири меҳнат, муҳоҷират ва шуғли
аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Давлатзода Қиёмиддин,
муовини вазири меҳнат, муҳоҷират ва
шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Нодирӣ Шаҳноза Анвар,
муовини вазири меҳнат, муҳоҷират
ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Ализода Алишер Ҳиматуло,
муовини вазири меҳнат, муҳоҷират
ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Маҳмадзода Сафаралӣ Маҳмад,
сардори Хадамоти назорати
давлатӣ дар соҳаи меҳнат,
муҳоҷират ва шуғли аҳоли

Нодирзода Иमतшо,
сардори Хадамоти муҳоҷират

Ашуралӣзода Абдураҳмон Ашуралӣ,
директори Агентии меҳнат
ва шуғли аҳоли

Директори КВД
«Рӯзномаи «Шуғл ва муҳоҷират»
Фаррух Файзуллоев

Сармуҳаррир
С. Ёрмаҳмадзода

Тарроҳ
Абдурозиқ Абунасрода

Андеша ва ақидаҳои нашршудаи
шахсии муаллифон дар
мақолоту гузоришҳо ақидаи
расмӣи Ҳайати мушавараи вазорат
маҳсуб намешавад.

Дурустии асноду далели
мақолаҳо ба уҳдаи муаллифон аст.
Идора бо муаллифон муқотиба
намекунад, дастхатҳоро
бар намегардонад.

Дар нашриёти ҚДММ
«Фасл-4»
чош мешавад

Рӯзнома дар Вазорати фарҳанги
Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти рақами
240/P3 – 97 аз 16 март соли 2021
номнавис шудааст.

Нишонӣ:
шаҳри Душанбе, кӯчаи Алишер
Навоӣ, 5/2, Вазорати меҳнат,
муҳоҷират ва шуғли аҳолии
Ҷумҳурии Тоҷикистон

тел: 2503243

Обуна ба рӯзнома тамоми
сол идома дорад ва дар
ҳамаи нуқтаҳои алоқа қабул
карда мешавад.
Индекс 68959

Почтаи электронии мо-
Brohnamo@mail.ru